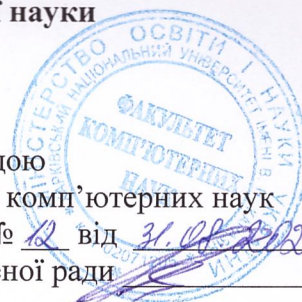

Харківський національний університет ім.В.Н. Каразіна
Філософський факультет
Кафедра теорії культури та філософії науки

Ухвалено
Вченою радою
факультету комп'ютерних наук
Протокол № 12 від 31.08.2020
Голова Вченої ради

Назва курсу	Філософські засади та методологія наукових досліджень.
Викладач (-і)	професор Тарароев Яків Володимирович
Профайл викладача (-ів)	http://philosophy.karazin.ua/ua/kafedra/staff_tkfn/tararoev.html
Контактний тел.	Кафедральний 707-55-72
E-mail:	tarjv2010@gmail.com
Сторінка курсу в системі дистанційного навчання	
Консультації	<i>Очні консультації:</i> розклад в університеті (на кафедрі) <i>Он лайн- консультації:</i> через e-mail та zoom.

1. Коротка анотація до курсу

Програма навчальної дисципліни «Філософські засади та методологія наукових досліджень» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки докторів філософії (PhD) за спеціальностями 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології» та 123 «Комп'ютерна інженерія» та 125 «Кібербезпека».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є філософські (а саме онтологічні, гносеологічні, соціально-культурні та т.і.) засади та загальні методи науково-технічної діяльності. Вони розглянуті в історичному контексті, тобто прив'язані до певних філософських концепцій розвитку та функціонування наукового та науково-технічного знання від початку XIX століття до сьогодення.

2. Мета та цілі курсу

Дисципліна має на меті:

Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є засвоєння аспірантами розуміння основних філософських засад (онтологічних, гносеологічних, соціально-культурних, та т.і.) та загальних методів наукової та науково-технічної діяльності, та у їх контексті розширити розуміння теоретико-методологічних засад своєї дисципліни, орієнтуватися в досить складних проблемах розвитку науки.

Завдання дисципліни:

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- поглиблене вивчення слухачами найбільш гострих і актуальних проблем та головних досягнень сучасної філософської думки, теоретичних підходів до наукових досліджень;
- створення теоретичного підґрунтя для наукової діяльності;
- поглиблений розгляд методологічних засад наукових досліджень;
- аналіз зв'язку філософських концепцій з проблемами сучасної науки.

3. Формат курсу - Вказати формат проведення курсу:

В межах вивчення дисципліни аспіранти на протязі 20 годин лекційних занять слухають лекції, а на протязі 10 годин проходять семінарські заняття, на яких аспіранти відповідають на запитання та ведуть дискусію згідно плану занять. В процесі вивчення курсу аспіранти виконують індивідуальну роботу у вигляді рефератів. По завершенню вивчення всієї дисципліни – здають залік.

4. Результати навчання.

У результаті вивчення даного курсу аспірант повинен оволодіти наступними компетентностями:

— ЗК1. Здатність використовувати та розвивати філософсько-світоглядні засади, сучасні тенденції, напрямки і закономірності розвитку вітчизняної/світової науки в умовах глобалізації й інтернаціоналізації;

— ЗК4. Здатність до саморозвитку і самовдосконалення протягом життя, відповідальність за навчання інших;

— ЗК6. Здатність генерувати нові інноваційні ідеї, критично мислити, адаптуватися до нових умов та ситуацій;

— ЗК14. Здатність володіти загальною та спеціальною методологією наукового пізнання, застосувати здобуті знання у практичній діяльності в галузі інформаційних технологій.

5. Обсяг курсу

Вид заняття	лекції	практичні заняття	індивідуальне завдання	самостійна робота
К-сть годин	20	10	20	100

6. Ознаки курсу:

Рік викладання	семестр	спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний\вибірковий
2020	1	125 «Кібербезпека»	1	обов'язковий

7. Пререквізити

Курс читається на першому курсі в першому семестрі, тому ніяких курсів в аспірантурі ще не читається і аспірант повинен мати загальні знання по філософії у об'ємі курсів, що читаються на бакалавраті та магістратурі.

8. Технічне та програмне забезпечення /обладнання

Не потребує спеціального технічного забезпечення окрім наявності комп'ютерів та інших дівайсів та виходу до мережі Інтернет.

9. Політики курсу

Дотримання академічної доброчесності, формування культури чесного навчання є важливим для розвитку як всієї освіти взагалі, так і для кожного учасника академічного процесу аспіранта чи викладача, адже безпосередньо впливають на рівень і якість знань, які вони отримують, і на те, якими фахівцями вони стануть у майбутньому.

Звіти індивідуальна робота виконуються кожним аспірантом і захищаються окремо. За кожен відповідь на семінарському занятті аспіранти отримують відповідну оцінку (кількість балів), які в кінці курсу формують підсумкове залікову оцінку.

По завершенню вивчення всієї дисципліни аспіранти здають залік

10. Схема курсу

Тиж. / акад.год.	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)* *лекція, семінар, СРА) / Формат** **аудиторна, СРА	Матеріали	Завдання, год
Тиж. 1,2, 5 15 год.	Тема 1: Наука: специфіка, функції та рівні.	Лекція / аудиторна	Конспект лекцій	4 год
		Семінар / аудиторна	Конспект лекцій, указана література	1 год.
		СРА / СРА	Конспект лекцій, указана література	опрацювати лекцію, ознайомитись з літературою, 10 год
Тиж. 3,4,5 15 год.	Тема 2. Методи та форми наукового знання.	Лекція / аудиторна	Конспект лекцій	4 год
		Семінар / аудиторна	Конспект лекцій, указана література	1 год.
		СРА/СРА	Конспект лекцій, указана література	опрацювати лекцію, ознайомитись з літературою, 10 год.

Тиж. 6,8 13 год	Тема 3. Позитивізм та його різновиди. Позитивізм «першої» та «другої хвилі».	Лекція / аудиторна	Конспект лекцій	2 год
		Семінар / аудиторна	Конспект лекцій, указана література	1 год.
		СРА/СРА	Конспект лекцій, указана література	опрацювати лекцію, ознайомитись з літературою, 10 год.
Тиж. 7,8, 13 год	Тема 4. Позитивізм та його різновиди. Неопозитивізм як позитивізм «третьої хвилі».	Лекція / аудиторна	Конспект лекцій	2 год.
		Семінар / аудиторна	Конспект лекцій, указана література	1 год.
		СРА/СРА	Конспект лекцій, указана література	опрацювати лекцію, ознайомитись з літературою, 10 год.
Тиж. 9,10,11 26 год	Тема 5. Постпозитивістські концепції науки.	Лекція / аудиторна	Конспект лекцій	4 год.
		Семінар / аудиторна	Конспект лекцій, указана література	2 год.
		СРА/СРА	Конспект лекцій, указана література	опрацювати лекції, ознайомитись з літературою, 20 год.
Тиж. 12,14 23 год	Тема 6. Наука та суспільство в культурно-історичному контексті.	Лекція / аудиторна	Конспект лекцій	2 год.
		Семінар / аудиторна	Конспект лекцій, указана література	1 год.
		СРА/СРА	Конспект лекцій, указана література.	опрацювати лекцію, ознайомитись з літературою, 20 год.
Тиж.13,	Тема 7. Наука у індустріальну епоху	Лекція /	Конспект	2 год

14. 25 год	та її перспективи у XXI столітті.	<i>аудиторна</i>	лекцій	
		Семінар / <i>аудиторна</i>	Конспект лекцій, указана література	1 год.
		<i>CPA/CPA</i>	Конспект лекцій, указана література	опрацювати лекцію, ознайомитись з літературою, 22 год.
У кінці семестру на останньому семінарському занятті відбувається захист індивідуальних робіт, на виконання яких кожному аспіранту заплановано 20 годин.				

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Наука: специфіка, функції та рівні.	1
2	Методи та форми наукового знання.	1
3	Позитивізм та його різновиди. Позитивізм «першої» та «другої хвилі».	1
4	Позитивізм та його різновиди. Неопозитивізм як позитивізм «третьої хвилі».	1
5	Постпозитивістські концепції науки.	2
6	Наука та суспільство в культурно-історичному контексті.	1
7	Наука у індустріальну епоху та її перспективи у XXI столітті.	1

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи, теми	Кількість годин
1	Підготовка та виступи з доповіддю (за тематикою)	30
3	Виконання індивідуального дослідницького завдання (аналіз наукових праць)	20
4	Опрацювання рекомендованої літератури	30
5	Підготовка до залікової роботи	40
	Разом	90

11. Система оцінювання та вимоги
Загальна система оцінювання курсу.

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Залік	Сума
Розділ 1											
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	Відвідування лекцій та семінарів	Індивідуальне завдання	Разом		100
3	3	3	3	3	3	2	10	10	40	60	

T1, T2...T7 – теми

Загальна система оцінювання курсу	<i>участь в роботі впродовж семестру/залік - 40/60</i> Розподіл балів, що присвоюються аспірантами з навчальної дисципліни, є сумою балів за виконання всіх видів завдань та самостійну роботу плюс бали, отримані під час заліку. Впродовж семестру аспірант за виконання всіх завдань може отримати до 40 балів і до 60 балів під час складання заліку.
Вимоги до індивідуальної роботи	Завдання з індивідуальної роботи повинні бути виконані в повному обсязі. При оцінюванні роботи враховується повнота виконання, здатність аспіранта формулювати закономірності розвитку та функціонування науки, структурувати судження, правила визначення понять, робити висновки, описи, володіння фактичним матеріалом, тощо. Максимальна оцінка за індивідуальну роботу – 10 балів. Без виконаних індивідуальних робіт аспірант не допускається до заліку.
Семінарські заняття	На кожному семінарі аспірант готує усну доповідь по питанню згідно плану семінарських занять, використовуючи конспект та вказану там літературу. При оцінюванні відповіді враховується повнота відповіді, знання фактичного матеріалу, аргументація щодо висновків, знання першоджерел, та авторів тих чи інших підходів, розуміння внутрішньої логіки підходу чи теорії. Максимальна оцінка за кожну відповідь – 3 бали (з теми № 7 – 2 бали). Аспірант повинен зробити відповідь з кожної теми.
Умови допуску до підсумкового контролю	Умовою допуску аспіранта до підсумкового семестрового контролю (заліку) є наявність відповідей на семінарських заняттях, виконана та захищена індивідуальна робота і наявність мінімальної кількості балів (не менше ніж 10) з поточного контролю. В кінці курсу всі бали підсумовуються і аспірант має можливість (в разі успішного виконання всіх завдань) отримати максимальну підсумкову оцінку 100 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
	для заліку
90-100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

12. Рекомендована література

Основна література

1. Абдеев А.Ф. Философия информационной цивилизации. – М., 1994.
2. Беляев Е.А., Перминов В.Я. Философские и методологические проблемы математики. – М., 1981.
3. Берков В.Ф. Философия и методология науки : учебное пособие. – М., 2004.
4. Брудный А.А. Психологическая герменевтика. – М., 1998.
5. Блауберг И.В., Юдин Э.Г. Становление и сущность системного подхода. – М., 1973.
6. Будко В.В. Философия науки : учебное пособие для вузов. – Х., 2005.
7. Гадамер Х.-Г. Истина и метод. – М., 1988.
8. Голдстейн М., Голдстейн И. Как мы познаём. – М., 1984.
9. Дисциплинарность и взаимодействие наук. М., 1986.
10. Ильин В.В. Философия науки : учебник для вузов. – М., 2003.
11. История и методология науки. Феномен специализированного познания : учебное пособие. – СПб, 2004.
12. Кара-Мурза С.Г. Идеология и мать её – наука. – М., 2002.
13. Карпович В.П. Объяснение в социальном познании. – Новосибир., 1989.
14. Кедров Б.М. Классификация наук. Прогноз К. Маркса о науке будущего – М., 1985.
15. Кохановский В.П., Жаров Л. В. Основы философии науки: Учебное пособие для аспирантов М.: Феникс, - 2007, 608 с.
- Клевцова С.Я. Философия науки и техники : учебное пособие. – Алчевск, 2005.
16. Кун Т. Структура научных революций. – М., 1977.
17. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна. – СПб., 1998.
18. Мелье Г. От мечты к открытию. – М., 1987.
19. Поппер К. Логика и рост научного знания. – М., 1983.
20. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса. – М., 1986.
21. Пугач Б.Я. Фундаментальные проблемы истории и философии науки. Учебное пособие для вузов. – Х., 2004.
22. Рузавин Г.И. Методология научного исследования. – М., 1999.
23. Соболев О.М. Постмодерн і майбутні філософії. – Київ, 1997.
24. Современная буржуазная философия. – М., 1978.
25. Семенюк Е.П. Філософія сучасної науки і техніки : підручник для вузів. – Львів, 2006.
26. Стёпин В.С. Теоретическое знание : структура, историческая эволюция. – М., 2000.
27. Стёпин В.С. Философия науки. Общие проблемы : учебник для аспирантов и соискателей учёной степени кандидата философских наук. – М., 2007.
28. Тарароев Я.В. Онтологические основания современной физики и космологии. – М., 2011.
29. Тулмин Ст. Человеческое понимание. – М., 1984.
30. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки. – М., 1986.
31. Фуко М. Слова и вещи. – СПб., 1994.
32. Холтон Дж. Тематический анализ науки. – М., 1981.
33. Холтон Дж. Что такое «антинаука»? /Постмодерн в философии, науке и культуре. – Харьков, 2000.
34. Хьюбнер К. Истина мифа. – М., 1996.
35. Чудинов Э.М. Природа научной истины. – М., 1977.
36. Хилл Т.И. Современные теории познания. – М., 1965.

37. Хорган Дж. Конец Науки : Взгляд на ограниченность знания на закате Века Науки / Пер. с англ. – Санкт-Петербург, 2001.

Допоміжна література

1. Зотов А.Ф. Современная западная философия. М., 2001.
2. Реале Д., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Т. 4. От романтизма до наших дней. СПб., 1997.
3. Рьод В. Шлях філософії: ХІХ–ХХ ст. К: Дух і Літера, 2010. 368 с.
4. Бабушкин В.У. Феноменологическая философия науки. М., 1985.
5. Виндельбанд В. Избранное. Дух и история. М. 1995.
6. Виндельбанд В. История философии. Киев, 1997.
7. Габермас Ю. Філософський дискурс модерну. К., 2000.
8. Гадамер Х.-Г. Истина и метод. М., 1988.
9. Гайденко П.П. Научная рациональность и философский разум. М., 2003.
10. Герменевтика: история и современность. М., 1985.
11. Григорьян Б.Т. Неокантианство. М., 1962.
12. Гумбольдт В. фон, Язык и философия культуры. М., 1985. 450 с.
13. Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология. Введение в феноменологическую философию // ВФ. 1992. № 7.
14. Гуссерль Э. Кризис европейского человечества и философия. // ВФ. 1986. № 6.
15. Гуссерль Э. Логические исследования. Картезианские размышления. Мн., М., 2000.
16. Гуссерль Э. Собрание сочинений. Т.1. (Феноменология внутреннего сознания времени). М., 1994.
17. Гуссерль Э. Феноменология. // Логос. 1991. № 1.
18. Делез Ж. Различие и повторение. СПб., 1998.
19. Деррида Ж. Шпоры: стили Ницше // Философские науки. 1991. № 2 – 3.
20. Дильтей В. Собрание соч. в 6-ти т. Т.1. Введение в науки о духе. М. 2000.
21. Дильтей В. Собрание соч. в 6 т. Т. 3. Построение исторического мира в науках о духе. М., 2004.
22. Ильин В.В. Теория познания. Социальная эпистемология. Социология знания. М.: Академический проект; Гаудеамус, 2014.
23. Канке В.А. Основные философские направления и концепции науки. Итоги XX столетия. М.: Логос, 2000.
24. Кассирер Э. Познание и действительность. СПб., 1912.
25. Коммуникация в современной науке. Сборник переводов. / Сост., общая редакция и вступительная статья Э. М. Мирского, В.П. Садовского. М., 1976.
26. Конт О. Курс положительной философии. СПб., 1899-1900. Т. 1-2.
27. Конт О. Дух позитивной философии. СПб., 1906. (Р/на Д., 2003).
28. Мах Э. Основные идеи моей естественно-научной теории познания и отношение к ней моих современников // Новые идеи в философии. Сб.2. СПб., 1912.
29. Мах Э. Познание и заблуждение. Очерки по психологии исследования. М., 1909. (М., 2003).
30. Милль Дж.С. Огюст Конт и позитивизм. СПб., 1906.
31. Милль Дж.С. Система логики силлогистической и индуктивной. М., 1900.
32. Молчанов В. И. Время и сознание. Критика феноменологической философии. М., 1988.
33. Ницше Ф. Сочинения: В 2-х тт. М., 1991.
34. Пирс Ч. Избранные философские произведения. М., 2000.
35. Позитивизм и наука. М., 1975.
36. Пуанкаре А. О науке. М., 1990.
37. Рассел Б. Человеческое познание: его сфера и границы. М., 2000. 464 с.
38. Риккерт Г. Границы естественнонаучного образования понятий. СПб., 1903.
39. Риккерт Г. Науки о природе и науки о культуре. СПб., 1911.
40. Риккерт Г. Философия истории. СПб., 1908.

41. Спенсер Г. Классификация наук. М., 1897.
42. Спенсер Г. Опыты научные, политические и философские. Т. 1-2. СПб., 1899-1900. (Мн., 1998).
43. Хайдеггер М. Европейский нигилизм // Хайдеггер М. Время и бытие. М., 1993. С. 63-176.
44. Шелер, М. Избранные произведения. М., 1994.
45. Christman J. Social and Political Philosophy. A contemporary introduction. New York, London: Routledge Taylor & Francis Group, 2002.
46. Handbook of Contemporary European Social Theory / Edited by G. Delanty. New York, London: Routledge Taylor & Francis Group, 2006.
47. Sandmeyer. B. Husserl's constitutive phenomenology: its problem and promise. New York, London: Routledge Taylor & Francis Group, 2009.
48. The Twentieth Century To Quine and Derrida / Edited by W.T. Jones, R.J. Fogelin. Harcourt Brace Company, 1997.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. <http://filosof.historic.ru>
2. <http://books.atheism.ru/new>
3. <http://www.gumer.info>
4. <http://lib.ru/FILOSOF>
5. <http://platonanet.org.ua>
6. <http://abuss.narod.ru>
7. <http://logosjournal.ru>
8. <http://jstor.org>